

GRUNDCERTIFIERING GRIS

GRAFISK FORM OCH PRODUKTION

Condesign Infocom AB 2957.3 2010-04

TRYCK

Tabergs Tryckeri AB

PAPPER

Munken Polar, 130 g

ILLUSTRATION

Anne-Li Karlsson

Har du frågor om Grundcertifiering GRIS?

Se hemsidan www.grundcert.se eller
kontakta gärna någon av oss eller ring
växelnumret 08-787 59 50.

INNEHÅLL GRIS

1	STALLMILJÖ	6
2	MÄRKNING, JOURNALFÖRING OCH SPÅRBARHET AV DJUR	7
3	DJUROMSORG	7
4	AVEL	8
5	SUGGOR OCH GYLTOR	8
6	SMÅGRISAR	8
7	FODER, VATTEN OCH UTFODRING	9
8	LÄKEMEDEL OCH VETERINÄRBEHANDLINGAR	9
9	SMITTSKYDD	10
10	TRANSPORT	11

GRUNDCERTIFIERING GRIS

IP SIGILL är en standard för kvalitetssäkring av primärproduktion och livsmedelsförädling. I dagsläget omfattar den produktion av spannmål, mjölk, kyckling, griskött, nötkött, naturbeteskött, bär, frukt, frilandsgroänsaker, växthusgroänsaker, potatis, svamp, prydnadsväxter, plantskola och livsmedelsförädling. Grundcertifiering Gris är en ny del av IP SIGILL. Standarden ägs och utvecklas av Sigill Kvalitetssystem AB, ett dotterbolag till LRF. IP SIGILL är öppen för alla företag och anslutning är frivillig.

IP SIGILL består av anslutningsvillkor, certifieringsvillkor och produktionsregler. De två förstnämnda punkterna presenteras utförligt i IP SIGILL Allmänna villkor, som finns att ladda ner på www.svensksigill.se. Innehållet i Allmänna villkor beskrivs översiktligt i denna text.

Produktionsreglerna för gris finns på två nivåer, IP SIGILL-nivån och Grundcertifieringsnivån. Produktionsreglerna för Grundcertifieringsnivån utgörs av utvalda delar av produktionsreglerna på IP SIGILL-nivån, se nedan. De produktionsregler som gäller för olika produktionsinriktningar och kravnivåer är publicerade i särskilda handböcker. Det innebär att för t.ex. Grisproduktion finns två olika handböcker, en för Grundcertifieringsnivån och en för IP SIGILL-nivån.

Grundcertifierings-nivån:

- Består av utvalda delar av de produktionsregler som ingår i IP SIGILL.
- Innehåller krav baserade på svensk lag inom områdena livsmedelssäkerhet och djuromsorg.
- Råvaror som producerats enligt produktionsreglerna på grundnivån betecknas "Grundcertifierade råvaror".
- Användning av grundcertifierade råvaror berättigar inte till märkning med Svenskt Sigill.

IP SIGILL-nivån:

- Innehåller krav baserade på svensk lag, inom områdena livsmedelssäkerhet, djuromsorg och miljö samt krav som går utöver lagen.
- Råvaror som producerats enligt produktionsreglerna på IP SIGILL-nivån betecknas "IP SIGILL-råvaror".
- IP SIGILL-råvaror ska användas vid produktion av produkter som ska Svenskt Sigill-märkas.

Produktionsregler

Produktionsreglerna finns i denna handbok och beskriver vad som måste uppfyllas på företaget för att produktionen ska bli certifierad. Till handboken hör en checklista, där varje krav är omformulerat till en fråga. Numren i checklistan följer numreringen i handboken. Till varje enskild regel hör ett verifieringskrav och en anvisning, där det närmare anges vad som krävs för att regeln ska vara uppfylld. Verifieringskravet anger därmed vad

revisorn kommer att fråga efter eller kontrollera. När det krävs en journalföring eller uppvisande av annan dokumentation har det på något sätt markerats i verifieringskravet. När det inte står exakt hur en regel ska verifieras gäller att regeln verifieras genom att revisorn inspekterar anläggningen eller intervjuar producenten eller personal.

Reglernas omfattning

Grundcertifiering Gris är öppen för alla företag med Grisproduktion. Anslutning till systemet är frivillig. Reglerna gäller, om inte annat framgår, generellt för hela företaget. Det vill säga för all produktion som bedrivs av samma juridiska enhet med samma organisationsnummer.

Revision

För att kontrollera att certifierade företag uppfyller kraven i Grundcertifiering Gris sker olika typer av revisioner; egenrevision, revision på plats, administrativ revision och ev. stickprovsrevision. Företagen ska medverka vid och underlätta revisionerna, det gäller även oanmälda revisioner.

Egenrevision

Företaget ska varje år genomföra en egenrevision för att kontrollera att produktionsreglerna uppfylls. Avvikelse och brister ska noteras i en åtgärdsplan och åtgärder för att korrigera felet ska vidtas snarast. Att detta har skett följs upp vid nästföljande revision.

Arbetsgången vid egenrevision:

- Gå igenom handboken Grundcertifiering Gris och kryssa samtidigt i checklistan som hör till.
- Skriv en åtgärdsplan för de punkter där du svarat nej. Ange vilken åtgärd du planerar och när den ska vara genomförd.
- Skicka in checklistan och åtgärdsplanen från egenrevisionen till det certifieringsorgan du är ansluten till.

Administrativ revision

För att säkerställa att företagen följer reglerna även under det år de inte har revision på plats (dvs. då en revisor besöker gården), genomför Certifieringsorganen en administrativ revision av företagets egenrevisioner (dvs. de inspekterar inskickad checklista).

Revision på plats

Vid revisionen går revisorn igenom verksamheten tillsammans med ansvarig person. De ställer också frågor till personalen. Dokumentationen går igenom och djuren, anläggningar och utrustning besiktas.

Endast godkända (ackrediterade) certifieringsorgan får genomföra revision. Det innebär att SWEDAC, den svenska ackrediteringsmyndigheten, har kontrollerat att certifieringsorganet har

rätt kompetens och organisation för att kunna utföra revisioner. Certifikatet (som visar att revisionen är godkänd) är giltigt i 24 månader. Återkommande revision sker minst vart annat år. På www.svensksigill.se finns en förteckning över de certifieringsorgan som är ackrediterade att utföra revisioner.

Stickprovsrevisioner

Utöver ordinarie revisionstillfällen görs stickprov på 10 % av certifierade företag. Stickproven kan styras mot så kallade riskgårdar.

Vad krävs för godkänd revision?

Vid revisionen utfärdas avvikelser för de regler som inte uppfylls. Avvikelseerna ska åtgärdas inom 28 dagar innan revisionen stängs. För att revisionen ska bli godkänd krävs att:

- Alla Kritiska punkter (rödmarkerade) ska vara uppfyllda
- Övriga punkter ska vara uppfyllda till minst 90 %.
- För kvarstående avvikelser, som inte kan åtgärdas inom 28 dagar, ska en åtgärdsplan finnas. Åtgärdsplanen ska godkännas av certifieringsorganet.

Sanktioner

Om företaget inte uppfyller krav för godkänd revision, ska certifieringsorganet besluta om sanktioner, det vill säga avstängning eller uteslutning. Sanktion ska inte utfärdas om företaget kan visa att överträdelsen skett genom en olyckshändelse. Det kan finnas tillfällen då certifieringsorganet inte ska besluta om sanktioner: Exempel på tillfällen då certifieringsorganet inte ska besluta om sanktioner:

- Om överträdelse har skett, på grund av maskinhaveri eller annan händelse utanför företagets kontroll, trots att fackmannamässigt underhåll skett.

Avstängning

Avstängning innebär att certifikatet är tillfälligt indraget, och företaget får inte uppge att de produkter som omfattas av avstängningen är certifierade enligt Grundcertifiering. Avstängningen gäller tills felet är åtgärdat, dock längst 6 månader.

Om inte revisionen blir godkänd blir företaget avstängt tills avvikelserna är åtgärdade.

Uteslutning

Vid uteslutning återkallas certifikatet, och företaget får inte uppge att företagets produkter är certifierade enligt Grundcertifiering Gris. Produkter och råvaror som producerats under den innevarande säsongen betraktas inte som godkända. Återinträde kan ske tidigast efter 12 månader, och en ny revision måste genomföras. Certifieringsorganet ska besluta om uteslutning:

- Om ett företag under avstängning inte har vidtagit tillräckliga korrigerande åtgärder.
- Då det finns avvikelser på kritiska punkter som inte går att åtgärda i efterhand. Exempel på sådana avvikelser är vanvård av djur.
- Då fortsatt anslutning riskerar att allvarligt skada trovärdigheten i Grundcertifiering Gris.

Överklagan

Klagomål på revisionens genomförande: bokning, information, bemötande, protokoll etc., kan riktas direkt till certifieringsorganet. Om revisionsresultatet inte accepteras kan resultatet överklagas. Överklagan riktas till certifieringsorganet och behandlas av deras certifieringskommitté, som granskar grunderna för beslutet. Certifieringskommittén är en oberoende expertgrupp, vars ledamöter är helt fristående från certifieringsorganet. Den som genomför revisionen har skyldighet att informera om möjligheten att överklaga.

Stödmaterial för grundcertifiering

Till hjälp vid införandet av Grundcertifiering finns en producentpärm med förslag på hur den dokumentation som krävs kan utformas samt annat informationsmaterial. Där finns exempel på journaler och rutiner. Pärmen kan beställas från Sigill Kvalitetssystem AB via www.svensksigill.se eller på telefonnummer 08-787 59 50. En fotnot med texten ”Se producentpärm” berättar att mer material finns i producentpärmen eller på Svenskt Sigills hemsida.

Ytterligare information: miljöhousesyn & djurskyddsbestämmelser

Miljöhousesyn är en sammanställning av lagar, förordningar och föreskrifter (inklusive tvärvillkor) som berör produktionen. Miljöhousesyn innehåller en faktadel och en checklista. I Miljöhousesyn, 2010 års version, finns checklistor för all djurhållning och specifikt grisproduktionen på sidorna 26-32 och 35-38. Djurskyddsbestämmelserna för grisproduktion finns också sammanfattade i Jordbruksverkets broschyr ”Djurskyddsbestämmelser GRIS Jordbruksinformation 1 - 2009”. Den finns i producentpärmen, kan beställas eller laddas ned via www.jordbruksverket.se.

KRITISKA PUNKTER är markerade med en röd oval.

Det är krav som är avgörande för trovärdigheten och som därför måste uppfyllas för att revisionen ska bli godkänd.

Avvikelse från de kritiska punkterna leder i första hand till avstängning som kan leda till uteslutning.

I Stallmiljö

De producenter som är anslutna till standarden ska känna till och följa djurskyddsbestämmelserna. Besökare i ett djurstall ska känna förtroende för verksamheten. Genom förprovning garanteras att de lagstadgade förutsättningarna för en god djuromsorg uppfylls. Sverige har en unik lagstiftning när det gäller krav på djurens utrymme. Den bygger på att djuren ska ha tillräckligt med plats för att stå, ligga och röra sig så att skador undviks. Djuren ska ges möjlighet till naturligt beteende.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
I.1	Djurstallarna ska ge ett gott och ordningsamt intryck.	
I.2	För att undvika smittspridning och sjukdomsutbrott ska produktionen ske utifrån principen omgångsuppfödning och sektionering mellan avdelningar.	a) Med omgångsuppfödning avses hållande av djurgrupp med individer av likartad ålder i eget stall eller egen stallavdelning, där insättning av ny djurgrupp sker inom en begränsad tidsperiod och inte förrän stallet eller stallavdelningen tömts helt.
I.3	Djurstallarna ska utgödas och rengöras regelbundet.	a) Vid omgångsuppfödning ska noggrann rengöring ske mellan omgångarna. b) Vid kontinuerlig produktion ska minst en årlig noggrann rengöring ske. Mellan omgångarna rekommenderas en tomhållning på 1 vecka.
I.4	Eventuella förelägganden från djurskyddsinspektion ska åtgärdas.	a) Om djurskyddsinspektion skett ska protokoll kunna uppvisas vid inspektion.
I.5	Utrymmeskraven för alla djuren ska uppfyllas enligt Djurskyddsbestämmelserna.	a) Beläggningen får aldrig vara högre än att alla djur ska ha möjlighet att ligga ner samtidigt. Uppgift om utrymmeskrav finns i Jordbruksverkets broschyr "Djurskyddsbestämmelser GRIS, Jordbruksinformation" och i Miljöhusensyn.*
I.6	Ventilation och stallmiljö ska vara utformad så att gällande krav uppfylls.	Stallmiljön ska uppfylla Djurskyddsbestämmelserna krav avseende: a) Termisk komfort b) Luftfuktighet c) Luftens gasinnehåll d) Inredningen och utrustningen i stall får inte riskera att skada dina grisar eller på något annat sätt vara en risk för deras hälsa.
I.7	Det ska finnas belysning som medger att djuren dagligen kan ses till.	a) Djurstall ska vara försedda med fönster eller andra ljusinsläpp för dagsljus. b) Det ska finnas belysning i stallet så man kan se alla djuren i avdelningen ordentligt, även när det är mörkt ute.
I.8	Där så krävs ska det finnas larmanordning.	Larmanordningen* ska varna för a) övertemperatur b) strömavbrott c) fel på larmet

* Se producenthjälpmedel.

2 Märkning, journalföring och spårbarhet av djur

Spårbarhet genom märkning och journalföring är en viktig grund för trovärdighet för produktionen och samtidigt en bra hjälp vid smittspårning. Spårbarhet innebär att företagaren vid varje givet tillfälle ska kunna identifiera vilka djur man har på gården, vem som har levererat djur till gården och till vem djur djuren levererats till.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
2.1	Stalljournal * ska föras för varje produktionsplats och sparas i 3 år.	Journalen ska innehålla uppgifter om: a) antalet djur som flyttats till eller från produktionsplatsen samt till eller från vilken produktionsplats b) datum då händelsen ägt rum. Om rapporteringen sköts av slakteriet är leveranssedel en godkänd journal.
2.2	Djuren ska vara märkta enligt Jordbruksverkets regler.*	
2.3	Alla grisar som tas emot på gården ska ha varit certifierade enligt grundcertifiering gris sedan födseln.	Detta krav gäller för grisar födda efter 2010-04-01. Denna regel blir kritisk från och med 1 januari 2012.

3 Djuromsorg

Djuren ska skötas med omsorg och kunskap. God djurhälsa uppnås genom en bra stallmiljö och skötsel, som bygger upp djurens egen motståndskraft mot sjukdomar. Detta är i sin tur en förutsättning för en så låg antibiotikaanvändning som möjligt.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
3.1	Läkemedelstillförsel, inklusive injektioner, ska genomföras av utbildad personal.*	a) Utbildningsbevis ska finnas tillgängligt. b) Om villkorad läkemedelsanvändning tillämpas ska alla på gården som utför behandling ha genomgått Jordbruksverkets utbildning för villkorad läkemedelsanvändning.
3.2	Kirurgiska ingrepp får endast utföras av veterinär (kastning undantaget).	
3.3	Alla djur ska ha daglig tillsyn.	a) Tillräcklig och kompetent personal ska finnas så att grisarna får tillsyn minst 1 gång per dag. b) Nyfödda, sjuka eller skadade djur och djur som betar sig onormalt ska ses till oftare. c) Högräktiga suggor och gyltor ska ses till oftare, särskilt vid tiden kring förlossning.
3.4	Det ska finnas skötselrutiner.*	a) Det ska finnas skriftliga rutiner eller så ska man muntligen kunna redogöra för rutinerna kring skötsel av djuren. b) Skötselrutinerna ska innehålla en beskrivning om hur djurens dagliga tillsyn sker så att alla djur säkras foder och vatten, får ev. vård och behandling, tillgång till strö, samt när och hur utgödsling och rengöring sker.
3.5	En gris som är sjuk och behöver särskild vård ska tas om hand på ett sätt som är anpassat efter djurets behov.*	Beroende på djurets behov ska något av följande alternativ väljas: Djuret ska a) få vård och behandling i befintlig box b) få vård och behandling i sjukbox i ett närbeläget utrymme, en så kallad sjukbox c) avlivas.
3.6	Djur som måste avlivas av djurskyddsskäl, ska avlivas av kompetent person så fort som möjligt och på ett godkänt sätt.*	a) Det ska finnas skriftliga rutiner eller så ska man muntligen kunna redogöra för rutinerna kring avlivning och hantering av sjuka djur.
3.7	Djurskyddsdeklaration ska kunna visas upp om man har villkorad läkemedelsbehandling.*	a) Djurskyddsdeklarationen ska sparas i 2 år.

* Se producenthjälpmedel.

3.8	Alla grisar ska ha tillgång till strö för sysselsättning.	a) Det ska finnas strö för sysselsättning under grisarnas aktiva tid på dygnet.
3.9	Svanskupering är förbjuden.	
3.10	Drivning av djuren ska utföras lugnt i ändamålsenliga drivgångar.	a) Elpådrivare får inte användas. b) det ska finnas tillräckligt med utrymme för att djuren ska kunna förflytta sig under drivningen c) djuren ska tydligt kunna uppfatta drivvägen.
3.11	Grisar som går ute ska ha tillgång till skydd mot solstrålning, stark vind och nederbörd.	

4 Avel

Avelsarbetet är grunden för god djuromsorg. Inriktningen ska vara friska och sunda djur. Aveln ska verka för att förhindra spridning av ärftliga defekter.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
4.1	Aveln ska verka för att förhindra spridning av ärftliga defekter.	a) Dokument på inköpta avelsdjur och inköpta semindoser ska kunna visas upp.*

5 Suggor och gyltor

Målsättningen med reglerna är god djuromsorg, genom att så långt som möjligt erbjuda djuren motion och rörelsefrihet.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
5.1	Alla suggor och gyltor ska hållas lösgående. Suggans rörelsefrihet får dock begränsas tillfälligt.	I följande fall tillåts begränsning i rörelsefrihet genom användning av skyddsgrind: a) under smågrisarnas första levnadsdagar om suggan uppvisar ett onormalt beteende som utgör en uppenbar skaderisk för smågrisarna b) vid det dagliga skötselarbetet om suggans beteende utgör en fara för skötaren c) vid utfodring, vård och behandling.

6 Smågrisar

Reglerna syftar till att uppmärksamma de speciella behov smågrisarna har. Observera att övriga regler gäller även smågrisar då de är tillämpliga.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
6.1	Eventuell kastrering av smågrisar ska ske före en veckas ålder.	a) Den som ansvarar för och utför åtgärd ska kunna redogöra för vilka rutiner som tillämpas och även kunna visa hur man gör.
6.2	Tandklippning får inte ske. Slipning av tänder på smågrisar får inte ske rutinmässigt. Slipning får endast ske om erfarenheten visat att det uppkommer skador på andra djur.	a) Den som ansvarar för och utför åtgärd ska kunna redogöra för vilka rutiner som tillämpas och varför ev. slipning tillämpas på smågrisarna i besättningen.
6.3	Det ska finnas en avskild smågrishörna i konventionella grisionsboxar under smågrisarnas första levnadsmånad.	
6.4	Smågrisar får avväjas tidigast efter 4 veckors ålder.	

* Se dokumentation i producentpärm.

7 Foder, vatten och utfodring

Fodret ska främja djurens hälsa och förebygga sjukdomar. Fodret ska lagras under hygieniska förhållanden så att det inte tar skada av mögel eller förorenas av främmande ämnen. Man ska kunna säkerställa säkra livsmedel fria från sjukdomsframkallande bakterier, antibiotika, hormoner, mögelgifter, tungmetaller och kemiska föroreningar. Regler om dokumentation syftar också till att säkerställa spårbarheten. God foderhygien är viktigt för livsmedelssäkerheten och är grunden för friska djur.

Blandar man foder på gården och utgår från enskilda och speciella foderråvaror och/eller vatten som blandas med fodertillsatser/ förblandningar och läkemedel gäller särskilda krav.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
7.1	Alla grisar ska ha fri tillgång till dricksvatten.	
7.2	All foderanvändning på gården ska dokumenteras.*	a) Uppgifter om det foder och de foderråvaror (inklusive spannmål) som köps in till gården och ges till djuren ska dokumenteras och sparas i minst 3 år. b) Av dokumenten som kan vara faktura, leveranssedel etc. ska fodertyp, mängd, innehållsdeklaration och leveransdatum kunna utläsas.
7.3	Foder ska vara av sådan hygienisk kvalitet och typ att djurens näringsmässiga behov tillfredsställs samt att smittspridning undviks.	a) Otjänligt foder ska kasseras. b) Anmälan till Jordbruksverket ska göras om misstanke finns om att inköpt eller försäلت foder inte uppfyller kraven på fodersäkerhet. Läs mer på Jordbruksverkets hemsida angående tillåtna fodermedel.
7.4	Om fiskmjöl blandas i foder ska godkännande från Jordbruksverket finnas.	Gränsvärde för inblandning av fiskmjöl i slaktgrisfoder är reglerat genom branschöverenskommelser till max 0,7 % vid 12,2 MJ/kg.

8 Läkemedel och veterinärbehandlingar

Reglerna syftar till att säkra god djuromsorg och livsmedelssäkerhet. Vidare säkras miljöhänsyn genom att okontrollerad spridning av läkemedel och hormoner förhindras.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
8.1	Antibiotika och andra receptbelagda läkemedel ska användas endast efter veterinärs förskrivning.	
8.2	Behandlingsjournal över medicinering ska föras.	a) Godkänd journal ska användas.* b) Karenstider för använda läkemedel ska hållas. c) Behandlingsjournalen ska sparas i 5 år.
8.3	Dokumentation ska finnas som visar att medicinering följer veterinärens anvisning och att karenstiderna för använda läkemedel hålls vid leverans av slaktdjur och livdjur.*	a) Dokumentation ska finnas som visar hur behandlade djur särhålls och hur karenstiderna hålls. b) Djur som köps eller säljs till liv inom karenperioden beroende på läkemedelsbehandling måste de åtföljas av ett intyg där preparat, behandlingsdatum och karenperiod framgår.
8.4	Om det vid medicinering blivit kvar en avbruten injiceringsnål i djuret, ska djuret identifieras och märkas.	a) I händelse av kvarbliven nål så ska meddelande skickas till slakteriet innan djuret skickas till slakt och ytterligare åtgärder avgörs i dialog med slakteriet.

* Se producenthjälpmedel.

8.5	Om läkemedel eller fodertillsatser blandas i foder eller i vatten på gården ska riskerna med detta gås igenom och förebyggas.	Djurägare och djurskötare ska ha god kunskap om vilka risker som finns vid dosering och hantering, samt hur dessa risker ska hanteras.* OBS! Detta gäller även förblandningar och premixer som blandas i fodret på gården om de innehåller läkemedel eller fodertillsatser.
8.6	Om läkemedel blandas i foder eller vatten ska detta journalföras och journalen sparas i minst 5 år.	
8.7	Läkemedel ska förvaras på ett säkert sätt enligt veterinärens anvisningar.	a) Läkemedlet ska förvaras i ett låst skåp eller i annat låst utrymme när det inte används.

9 Smittskydd

Svenska djurbesättningar har ett mycket gott hälsoläge tack vare ett målmedvetet arbete med att förhindra spridning av sjukdomar. Genom att minska risken för smittspridning minimeras sjukdomsfrekvensen och därmed läkemedelsanvändningen. Detta bidrar till en hög livsmedelssäkerhet.

God hygien är grunden i smittskyddsarbetet på gården. Alla som arbetar i produktionen ska vara informerade om vad som krävs för att uppfylla kraven på foder- och livsmedelssäkerhet, för de områden som ingår i personens arbetsuppgifter.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
9.1	För att undvika spridning av sjukdomar gäller generellt ett allmänt besöksförbud i stallarna.*	Besök kan ske i begränsad omfattning under förutsättning att följande regler följs: a) Godkännande från besättningsägaren eller annan delegerad personal ska finnas. b) Besöksjournal ** ska föras. c) Det ska finnas en tydlig markering där skyddskläder ska tas på. d) Särskilda kläder eller täckande överdragskläder samt särskilda skor eller skoskydd ska finnas tillgängliga och användas vid besök i stallar. e) Det ska finnas möjlighet för besökare att tvätta händerna. f) Besökare ska informeras om att de vid besöket måste vara fria från smittsamma sjukdomar. (t.ex. magsjukdom, H1N1). g) Efter utlandsvistelse får stallet beträdas först efter 48 timmar. Efter besök i land med mul- och klövsjuka får stallet beträdas först 5 dagar efter det att man lämnat smittat område. Observera att regeln gäller även för entreprenörer.
9.2	Lagring av gödsel ska ske så att inte foder eller färdiga produkter förorenas.	a) Lager av mineral- och stallgödsel ska vara väl åtskilt från foder och livsmedel.
9.3	Om besättningen misstänks ha drabbats av en allvarlig smittsam sjukdom (s.k. epizooti; t.ex. PRRS, svinpest etc.) eller av en sjukdom som kan överföras till människa via livsmedel (s.k. zoonos; t.ex. salmonella) ska veterinär kontaktas omedelbart.	a) Eventuella analysresultat som har betydelse för livsmedelssäkerheten ska sparas och åtgärder vidtas.

* Se producenthjälpmedel.

** LRF har tagit fram en folder, "Gårdsbesök med omtanke", med rekommendationer vid gårdsbesök. Den finns i producentpärmerna och att ladda hem från www.svensktsigill.se.

9.4	Hantering av döda djur ska ske på ett ur smittskyddssynpunkt godtagbart sätt.	<p>a) Döda eller avlivade djur ska avskiljas omgående från andra djur och utförlas snarast möjligt ur stallarna.</p> <p>Kadaver ska förvaras i behållare, container eller väl täckt på hårdgjord yta. Döda djur samt delar av döda djur ska hämtas för destruktion och lämnas till godkänd mottagare. I glesbygdsområden (specificeras av Jordbruksverket) med undantag från kravet på insamling ska kommunens regler om nedgrävning av kadaver följas om döda djur inte lämnas till destruktion (gäller även enstaka mindre djur). Om destruktion sker på gården ska det finnas tillstånd* för detta.</p>
-----	---	--

10 Transport

Transporter kan innebära stressmoment vid på- och avlastning och under transporten. Därför är det viktigt att säkerställa en god djuromsorg vid dessa tillfällen. Grisar är stresskänsliga djur och olämpliga lastningsförhållanden kan ge upphov till djurskyddsproblem i form av stress och slagsmål. Stress hos grisar innan slakten kan även ge problem med köttkvaliteten. Djur som transporteras eller förmedlas ska vara vid god hälsa och transporteras och behandlas varsamt.

	Regel – kontrollpunkt	Vad ska uppfyllas (verifieringskrav) och anvisningar
10.1	Det ska finnas anordningar som medger att utlastning och inlastning av djur kan ske på ett lugnt och skonsamt sätt.	
10.2	Endast djur som bedöms som friska får levereras till slakt.*	

* Se producenthjälpmedel.

